

Павловська Ю. Вивчення текстів зарубіжних письменників на уроках літературного читання в 4-му класі / Ю. Павловська // Майстерність комунікації у мистецькій і професійній освіті. – Житомир : ФОП "Н. В. Левковець", 2020. – С. 249-252.

Ю. Л. Павловська,

студентка ННІ педагогіки;

науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент кафедри

лінгвометодики та культури фахової мови **Голубовська І. В.**

(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

Вивчення текстів зарубіжних письменників на уроках літературного читання в 4-му класі

Вивчення зарубіжної літератури в початковій школі передбачає формування широкої читацької компетентності учнів, яка базується на знаннях і вміннях пізнавально-творчого типу, на розвитку їх духовно-ціннісних орієнтацій та естетичних потреб; виховання особистості, спроможної оцінити явища класичної й сучасної культури. Це сприяє формуванню в дітей уявлень про єдність світового літературного, культурного й цивілізаційного процесу.

Становлення кваліфікованого читача починається ще в молодших класах. Саме тут виховується читацька культура, що включає в себе любов до книжки, а також сукупність тих знань, умінь, почуттів, котрі дозволяють дитині повноцінно й самостійно сприймати та засвоювати художню літературу. Відповідно до чинної програми з літературного читання для сучасних учнів третіх-четвертих класів, "читацька компетентність є особистісно-діяльнісним інтегрованим результатом взаємодії знань, умінь, навичок та ціннісних ставлень учнів, що набувається у процесі реалізації усіх змістових ліній предмета "Літературне читання".

У процесі навчання відбувається становлення і розвиток якостей дитини-читача, здатної до самостійної читацької, творчої діяльності; здійснюється її мовленнєвий, літературний, інтелектуальний розвиток; формуються морально-

естетичні уявлення й поняття, збагачуються почуття, виховується любов до мистецтва слова, потреба в систематичному читанні" [3].

Формуванню читацької культури в учнів молодшої школи сприяє вивчення творів зарубіжної літератури, яке відбувається в контексті діалогу культур. У чинних навчальних програмах для початкових класів представлено широке коло іноземних фольклорних та авторських текстів (в українському перекладі). Колишні другокласники вже ознайомилися з казками народів Європи; третьокласники та четвертокласники вивчають твори зарубіжної дитячої літератури.

Укладачі програми подають список прізвищ письменників без називання конкретних художніх творів, які необхідно вивчити. Зокрема, учні 3 класу повинні прочитати казки, оповідання, уривки з повістей Петра Єршова, Олександра Пушкіна, Ганса-Хрестіана Андерсена, Якоба та Вільгельма Грімм, Захаріаса Топпеліуса, Астрід-Анни-Емілії Ліндгрєн, Божени Немцової, Миколи Носова, Миколи Сладкова, вірші Самуїла Маршака, Агнії Барто, Бориса Заходера, Янки Купала, Джованні-Франческо Родарі.

Згідно з чинною навчальною програмою, четвертокласники мають ознайомитися з казками, оповіданнями, уривками з повістей Джозефа-Редьярда Кіплінга, Алана-Александра Мілна, Миколи Носова, Льюїса Керролла, Роальда Дала, Пауля Маара, Марії Парр. Як бачимо, перелік письменників досить строкатий:

- за країнами, які вони представляють (Білорусь, Великобританія, Німеччина, Данія, Італія, Норвегія, Росія, Швеція, Чехія, Фінляндія, СРСР);
- за часовими параметрами – письменники ХІХ ст. (брати Грімм, Льюїс Керролл, Г.-Х. Андерсен, О. Пушкін, Б. Немцова, З. Топпеліус та ін.), ХХ ст. (Дж.-Р. Кіплінг, А.-А. Мілн, М. Носов, Дж.-Ф. Родарі, А. Барто, Янка Купала тощо), наші сучасники (М. Парр, П. Маар);
- за жанрово-родовою специфікою запропонованих текстів (казки, оповідання, повісті, ліричні тексти).

На уроках вивчення творів зарубіжних письменників педагог повинен звертати особливу увагу на формування індивідуального досвіду читацької діяльності. Крім того, варто працювати над розвитком складників читацької компетентності, які мають не лише предметний, а й загальнонавчальний характер, є засобом вивчення практично всіх навчальних предметів, забезпечуючи їх подальше засвоєння в середніх та старших класах.

У підручнику з літературного читання для учнів 4 класу Олександри Савченко в розділі "Літературні казки зарубіжних письменників" спочатку подаються короткі біографічні відомості про Олександра Пушкіна, потім пропонуються уривки з твору "Казка про царя Салтана, про сина його славного і могутнього богатиря князя Гвідона Салтановича і прекрасну Царівну Лебедицю".

Автор рекомендує читачам звернути увагу на характери дійових осіб, на опис предметів побуту, на послідовність подій. До казки подаються цікаві ілюстрації І. Білібіна, О. Куркіна та Б. Зворикіна, а також зображення пам'ятників О. Пушкіну. Олександра Савченко цілком доречно розтлумачує дітям зміст незрозумілих архаїзмів та історизмів: *аршин, сваха, обмова, зорить, дозор*, коротко описує події відсутніх уривків казки, щоб не порушувати цілісність сприйняття змісту та послідовності подій даного твору.

Далі автор знайомить четвертокласників із творчістю Ганса-Христіана Андерсена та його казкою "Гидке каченя", ілюстрованою В. Петерсенем, В. Каневським. Після скороченого викладу казки в підручнику подається рубрика "Поміркуй над прочитаним", в якій є питання про послідовність подій у творі, учням пропонують дібрати заголовки до кожного розділу та підготувати стислий переказ казки. Крім того, для ознайомлення дітям подається казка Джанні Родарі "Дорога, що нікуди не вела" із збірки "Казки по телефону".

На нашу думку, структура названого підручника сприяє кращому засвоєнню навчального матеріалу. Так, рубрики "Поміркуй над прочитаним", "Обміняйтесь думками", "Перевір свої досягнення" дозволяють учням

осмислити прочитане, здійснити під керівництвом учителя аналіз літературного твору; завдання, надруковані перед текстом, звертають увагу дитини на ключові моменти, важливі для цілісного сприйняття головної думки та ідеї твору. Акцентування на прізвищах перекладачів програмних текстів привчає дітей цінувати чужу працю; тлумачення незрозумілих слів розширює словниковий запас.

У підручнику з літературного читання для учнів 4 класу Віри Науменко творчість зарубіжних письменників представлена в розділі "У країні світової літератури". Спочатку автор тлумачить поняття "література народів світу", звертає увагу на особливості оповідання як малого прозового жанру, а вже потім знайомить читача з біографічними відомостями та скороченим текстом оповідання Миколи Носова "Мишкова каша". У такій же послідовності представлена й повість-казка Льюїса Керролла (Чарльза-Лютвіджа Доджсона) "Аліса в країні чудес".

Віра Науменко подає в своєму підручнику ілюстрації до творів; указує прізвища перекладачів; у завданнях до прочитаного також мотивує учнів до осмисленого читання й аналізу; пропонує творчі та групові завдання. Особливістю даного підручника є акцентування на жанрово-родовій приналежності художнього твору: автор спочатку дає стисло характеристику жанру, знайомить читача з постаттю письменника, а потім пропонує художній текст для вивчення. Такий підхід поглиблює теоретичні знання школярів, що допоможе їм у недалекому майбутньому на заняттях із зарубіжної літератури.

Мирослава Зоряна та Наталія Богданець-Білоskalенко, автори підручника з літературного читання для 4 класу, пропонують для вивчення казку Джозефа-Редьярда Кіплінга "Слоненя", оповідання Миколи Носова "Фантазери", Михайла Пришвіна "Їжак", фрагмент із роману Віктора Гюго "Знедолені" (про маленьку дівчинку Козетту). Твори викладені в повному обсязі (окрім, звичайно, уривку з тексту В. Гюго), вказані прізвища перекладачів, наявні якісні ілюстрації, різні типи завдань для кращого розуміння та всебічного аналізу прочитаного.

Оскільки в чинній навчальній програмі з літературного читання не вказані назви конкретних творів, а лише рекомендовані певні прізвища письменників, то педагог має можливість вийти за рамки підручників. Тому вчитель при підготовці до уроку вільний у виборі теми, форм проведення уроків, прийомів та методів. Так, на нашу думку, дітям буде цікаво дізнатися про таких популярних героїв – Незнайка ("Пригоди Незнайка та його друзів" М. Носова), Мауглі ("Книга Джунглів" Дж.-Р. Кіплінга), Кая та Герди ("Снігова королева" Г.-Х. Андерсена), Цибуліно ("Пригоди Цибуліно" Дж. Родарі) тощо.

Отже, вивчення творів зарубіжних письменників у початковій школі долучає учнів до всесвітнього духовного набутку, сприяє формуванню читацьких інтересів та загальнокультурному розвитку дітей.

Список використаних джерел

1. Гордіюк Н. Особливості сприймання художніх текстів молодшими школярами / Н.Гордіюк // Мандрівець. – 2000. – №3-4. – С. 75-78.
2. Зоряна М. І., Богданець-Білоskalенко Н. І. Літературне читання : підруч. для 4-го кл. загальноосвіт. навч. закл. / М. І. Зоряна, Н. І. Богданець-Білоskalенко. – К. : Грамота, 2015. – 176 с.
3. Літературне читання: навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів : 2-4 класи / О. Я. Савченко, В. О. Мартиненко, В. О. Науменко, Н. М. Колеснікова, Л. І. Лаптева [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli>.
4. Науменко В. О. Літературне читання : укр. мова для загальноосвіт. навч. закл. : підруч. для 4-го кл. загальноосвіт. навч. закл. / Віра Науменко. – К. : Генеза, 2015. – 176 с.
5. Савченко О. Я. Літературне читання : підруч. для 4 кл. / О. Я. Савченко. – К. : Освіта, 2015. – 192 с.